

Fran Srećko Gundrum Oriovčanin i njegov doprinos egiptološkim istraživanjima u Hrvatskoj

MLADEN TOMORAD

Odsjek za povijest
Fakultet hrvatskih studija
Borongajska cesta 83d
HR – 10 000 Zagreb
mtomorad@hrstud.hr

Prethodno priopćenje

Preliminary communication

Primljeno / Received: 26. 2. 2020.

Prihvaćeno / Accepted: 5. 11. 2020.

Fran Srećko Gundrum Oriovčanin bio je znameniti hrvatski znanstvenik, liječnik, književnik, amaterski arheolog, povjesničar te kolekcionar. Rođen je u Oriovcu 1856. godine, a umro u Križevcima 1919. godine. Od 1894. godine do kraja života živio je u Križevcima, gdje je bio profesor »Higijene« na Gospodarskom učilištu te ravnatelj lokalne bolnice. Bio je i vrstan putopisac koji je tijekom života ostavio brojna svjedočanstva sa svojih putovanja po Hrvatskoj, Sredozemlju (Egipat, Tanger, Maroko, Turska) i europskim državama (Bugarska, Grčka, Italija, Španjolska, Portugal, Danska, Švedska i Norveška). Zapise sa svojih putovanja objavio je u časopisima Hrvatski planinar, Prosvjeta, Hrvatska, Obzor i Liečnički viestnik.

Gundrumove zasluge za razvoj hrvatske egiptologije počele su se vrednovati tek nedavno. Poznato je da je u Egiptu boravio tijekom studenoga i prosinca 1902. godine na 1. egipatskom medicinskom kongresu. Nakon povratka u Hrvatsku napisao je izvještaje s putovanja koji su objavljeni tijekom 1903. godine. Godine 1905. objavio je knjižicu U Egiptu. Putopisna crta koja je 2003. godine prevedena na engleski i arapski jezik.

Tijekom boravka u Egiptu Gundrum je vodio dnevničke zapise. Oni se nalaze u rukopisima. Jednom od njih naslov je Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Križevaca u Kairo, dok je drugom naslov Moje putovanje u Egipat. Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo. U njima je detaljno prikazao povijest i kulturu starog Egipta, njegove spomenike i lokalitete, kao i izgled tada novootvorenog Egipatskog muzeja u Kairu.

U ovom članku prikazan je Gundrumov doprinos razvoju hrvatske egiptologije. Taj doprinos zasniva se na njegovim sačuvanim radovima (objavljenim člancima i neobjavljenim dnevnicima s putovanja po Egiptu), kao i na njegovoj kolekcionarskoj djelatnosti.

Ključne riječi: Fran Srećko Gundrum Oriovčanin, Egipat, putopisi, članci, egiptologija, Hrvatska, kolekcionarstvo

1. Gundrumov interes za povijest i arheologiju

Fran Srećko Gundrum Oriovčanin (1856–1919) tijekom svoje bogate liječničke karijere iskazao je vrlo

veliki interes za povijesna i arheološka istraživanja. Kao amaterski arheolog bio je član Narodnog muzeja u Zagrebu i Hrvatskog arheološkog društva, a za Narodni muzej u Zagrebu nabavljao je vrlo vrijedne predmete iz svih povijesnih razdoblja s područja Križevaca i Kalnika.¹ Njegova privatna zbirka starina² sastojala se od

¹ Detaljnije vidi, primjerice, u: Franjo Husinec, *Fran Gundrum Oriovčanin. Gradski fizik u Križevcima* (Križevci: Matica hrvatska Križevci, 2001), str. 259; Mladen Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin (1856–1919) and his Voyage to Egypt During November and December 1902«, u: Ernst Czerny (ed.), *Egypt and Austria XI. In Search of the Orient* (Krakow: Egypt and Austria - Kunsthistorisches Museum Wien, 2018), str. 313–335, na str. 315; Mladen Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin in Egypt at the End of 1902«, u: Mladen Tomorad (ed.), *Egypt in Croatia. Croatian fascination with ancient Egypt from antiquity to modern times* (Oxford: Archaeopress, 2019), str. 118–128, na str. 118.

² U svojim putopisima po Hrvatskoj Antun Gustav Matoš piše i o Križevcima te spominje važnog liječnika Frana Gundruma koji brine o javnom zdravstvu te posjeduje vrijednu privatnu zbirku starina. Vidi u: Antun Gustav Matoš, »Iz knjiga i novina«, *Hrvatsko pravo: novine Starčevićeve Hrvatske stranke prava* 15 (Zagreb, 1909), broj 3974 (18. veljače 1909), str. 3; Antun Gustav Matoš,

brojnih primjeraka starog novca, oružja, oruđa, zastava, grnčarije, kipića, slika i povijesnih dokumenata.³ Tijekom života sakupio je najveću zbirku predmeta posvećenu banu Josipu Jelačiću.⁴ Predmeti iz njegovih zbirki starina danas se čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu, Povijesnom muzeju Hrvatske u Zagrebu, Gradskom muzeju u Križevcima, Gradskom muzeju u Bjelovaru i Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu.⁵

Od rane mladosti Gundrum je iskazivao veliki interes za povijest i putovanja. O tome svjedoče njegovi putopisi po Hrvatskoj, Sredozemlju (Egipat, Tanger, Maroko, Turska) i po europskim državama (Bugarska, Grčka, Italija, Španjolska, Portugal, Danska, Švedska i Norveška). Zapise s tih putovanja objavio je u časopisima *Hrvatski planinar*, *Prosvjeta*, *Hrvatska*, *Obzor* i *Liečnički viestnik*.⁶

2. Gundrumov interes za staroegipatsku povijest i kulturu

Gundrum je u svojem prvom članku objavljenom tijekom druge polovice 1903. godine u časopisu *Hrvatski planinar* pisao o uspomenu iz djetinjstva sa sata vjeronauka i povijesti, a na kojima je slušao brojne priče o starom Egiptu, zemlji koju je očito oduvijek želio vidjeti:

»Čim saznadoh, da će se u prijestolnici Egipta – u Kairu – održavat medicinski kongres, s mjesta se u meni stvorila odluka, da podjem onamo. Ali ne samo zato, da čujem mnijenja mojih sudrugova, što u manje i slabo kultiviranim krajevima dalekoga istoka, vrše svoje čovjekoljubivo zvanje u teškim i preteškim prilikama; ne samo zato, da upoznam neke bolesti, kojima kod nas hvala Bogu još ni traga nema; nego, da osim Kaira posjetim i ostali dio one zemlje, o kojoj sam još kao dijete čuo pripovijedati. Tako se još živo sjećam, kako nam je vjeroučitelj, pokojni Akšamović pričao, da je majka Božja sa božanskim sinom svojim bježala u Egipat; kako je u nekoj košarici, koja je plivala Nilom, nadjeno dijete, koje tečajem vremena postade znameniti muž i izraelski zakonodavac; sjećam se i pričanja o piramida-ma i nekom gradu, što je imao 'stotinu kapija' i, koješta drugog se sjećam iz dobe, kada su pojedini utisci toli živi, silni i trajni, da se nikada s ničim iz mozga izbrisati ne dadu.«⁷

O Gundrumovu interesu za staroegipatsku povijest te kulturu svjedoče i predmeti koje je sakupio i kasnije darovao ili prodao Narodnom muzeju u Zagrebu. Tom muzeju Gundrum je 1898. godine darovao šaubti figuricu, primjerak ptolemejskog novca⁸ i četiri primjerka rimskog carskog novca aleksandrijske kovnice.⁹ Nažalost, nisu sačuvani izvori koji bi nam mogli pružiti detaljnije informacije o tome kako je došao u posjed tih predmeta. Osim toga, Gundrum je 1905. godine Narod-

»Oko Križevaca«, *Hrvatska sloboda* 3 (Zagreb, 1910), brojevi 239, 240 i 242 (Zagreb, 21., 22. i 25. listopada 1910). Vidi i: Mira Kolar-Dimitrijević, »Kako je Antun Gustav Matoš vidio Križevce 1910. godine. U spomen 100. godišnjice smrti 2014. godine«, *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci* 16 (Križevci, 2014), str. 7–24, na str. 11; Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin (1856-1919) and his Voyage to Egypt During November and December 1902«, str. 315; Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin in Egypt at the End of 1902«, str. 118.

³ Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin (1856-1919) and his Voyage to Egypt During November and December 1902«, str. 315; Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin in Egypt at the End of 1902«, str. 118.

⁴ Vidi u: Matoš, »Iz knjiga i novina«, str. 3; Husinec, *Fran Gundrum Oriovčanin. Gradski fizik u Križevcima*, str. 253; Kolar-Dimitrijević, »Kako je Antun Gustav Matoš vidio Križevce 1910. godine. U spomen 100. godišnjice smrti 2014. godine«, str. 21; Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin (1856-1919) and his Voyage to Egypt During November and December 1902«, str. 315; Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin in Egypt at the End of 1902«, str. 118.

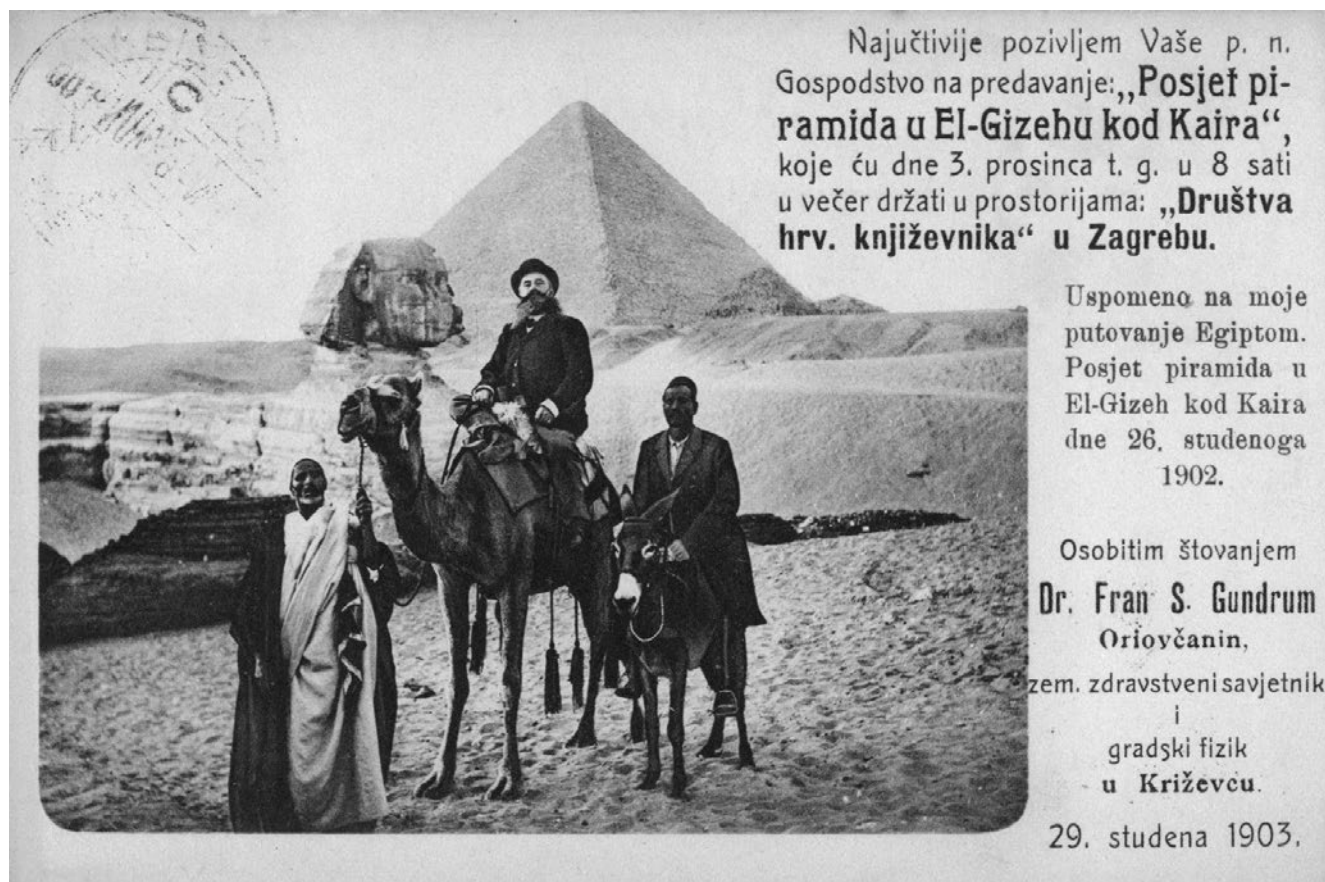
⁵ Vidi u: Husinec, *Fran Gundrum Oriovčanin. Gradski fizik u Križevcima*, str. 256; Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin (1856-1919) and his Voyage to Egypt During November and December 1902«, str. 315; Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin in Egypt at the End of 1902«, str. 118.

⁶ Detaljnije vidi u: Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin (1856-1919) and his Voyage to Egypt During November and December 1902«, str. 316.

⁷ Fran S.[rećko] Gundrum-Oriovčanin, »U Egiptu! Putopisna crta«, *Hrvatski planinar: viestnik »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu* 6/7–8 (Zagreb, 1903), str. 49–51, na str. 49–50.

⁸ Arheološki muzej u Zagrebu – Numizmatički odjel, inv. br. A3850. Vidi i: Ivan Mirnik, *Sylloge Nummorum Graecorum Croatia. Zagreb. The Archaeological Museum Numismatic Collection. Vol. VIII. Aegyptus. Ptolemaei – Roman Provincial Coinage* (Zagreb: Archaeological Museum in Zagreb, 2016), str. 48, br. 88.

⁹ Kovanice cara Komoda (180–192), Elagabala (218–222), Gala (251–253) i Valerijana (253–260). Arheološki muzej u Zagrebu – Numizmatički odjel, inv. br. A4013, A4014, A4038 i A4042. Vidi i: Mirnik, *Sylloge Nummorum Graecorum Croatia. Zagreb. The Archaeological Museum Numismatic Collection. Vol. VIII. Aegyptus. Ptolemaei – Roman Provincial Coinage*, str. 168, br. 461; str. 174, br. 480; str. 208, br. 580; str. 210, br. 586.

Slika 1. Prednja strana pozivnice na Gundrumovo predavanje »Posjet piramida u El-Gizahu kod Kaira« koje je održano 3. prosinca 1903. godine u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu.

Izvor: Gradski muzej Križevci, inv. br. 5547/171.

nom muzeju u Zagrebu prodao četrnaest ptolemejskih kovanica¹⁰ te dvadeset i sedam rimskih carskih kovanica aleksandrijske kovnice,¹¹ koje je vjerojatno kupio prilikom svojih putovanja u Egipat i Italiju, dakle u razdoblju od studenog 1902. do siječnja 1903. godine. O Gundrumovoj upućenosti u egipatsku povijest, kulturu i arheologiju svjedoče vrlo detaljni povijesni pregledi i

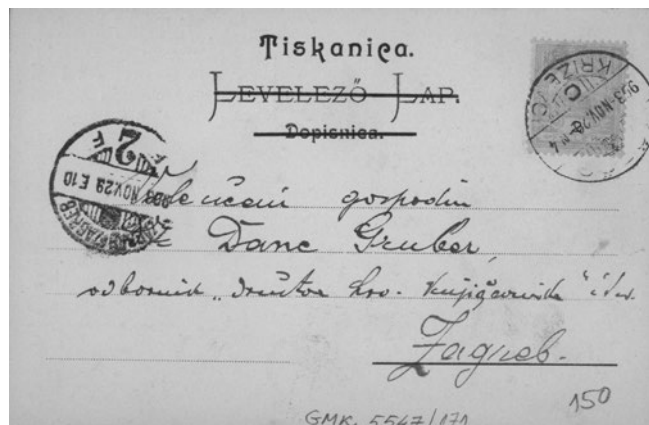
opisi muzeja te arheoloških lokaliteta koji su zabilježeni u njegovu rukopisnom dnevniku s putovanja u Egipat, a o čemu će više govora biti u nastavku članka.

Svoj interes za staroeegipatskom kulturom Gundrum je predstavio tijekom javnog predavanja održanom 3. prosinca 1903. godine u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu.¹² To je bilo prvo javno izlaganje nekog

¹⁰ Kovanice se mogu datirati od razdoblja Ptolemeja I. Sotera (306–282 pr. n. e.) do Ptolemeja VIII. Euergeta II. (168–116 pr. n. e.). Arheološki muzej u Zagrebu – Numizmatički odjel, inv. br. A3821, A3855, A3853, A3854, A3830, A3856, A3859, A3858, A6699, A3820, A3902, A3903, A3901 i A3847. Vidi i: Mirnik, *Sylloge Nummorum Graecorum Croatia. Zagreb. The Archaeological Museum Numismatic Collection. Vol. VIII. Aegyptus. Ptolemaei – Roman Provincial Coinage*, str. 42, br. 65; str. 48, br. 89; str. 50, br. 97; str. 52, br. 102; str. 54, br. 107; str. 56, br. 110; str. 62, br. 132 i 134; str. 72, br. 162, 165, 166; str. 88, br. 221.

¹¹ Dvije kovanice Hadrijana (117–138), dvije Antonina Pija (138–161), dvije Komoda, sedam Aleksandra Severa (222–235), dvije Maksimina Tračanina (235–238), dvije Gordijana III. (238–244), jednu Filipa Arapina (243–249), tri Valerijana, jednu Galijena (253–260), jednu Aurelijana (270–275), jednu Severa (306–307), tri Dioklecijana (284–305), jednu Maksimijana (286–305). Arheološki muzej u Zagrebu – Numizmatički odjel, inv. br. A3982, A3979, A3998, A4002, A4010, A4014, A4023, A4017, A4025, A4018, A4024, A4019, A4026, A4027, A4030, A4031, A4036, A4173, A4041, A4043, A4049, A4095, A4102, A4191, A4166, A4157 i A4208. Vidi i: Mirnik, *Sylloge Nummorum Graecorum Croatia. Zagreb. The Archaeological Museum Numismatic Collection. Vol. VIII. Aegyptus. Ptolemaei – Roman Provincial Coinage*, str. 126, br. 343; str. 146, br. 405; str. 154, br. 427; str. 160, br. 439; str. 170, br. 469; str. 172, br. 475; str. 174, br. A4022; str. 176, br. 487, 489 i 491; str. 178, br. 492; str. 182, br. 503; str. 184, br. 509; str. 192, br. 528; str. 194, br. 535; str. 196, br. 539 i 541; str. 204, br. 569; str. 210, br. 587 i 589; str. 214, br. 600; str. 220, br. 617; str. 256, br. 755; str. 258, br. 767; str. 290, br. 891; str. 296, br. 921; str. 306, br. 951; str. 316, br. 989.

¹² Tomorad, »Fran Gundrum Oriovčanin in Egypt at the End of 1902«, str. 127.

Slika 2. Stražnja strana pozivnice na Gundrumovo predavanje »Posjet piramida u El-Gizahu kod Kaira« koje je održano 3. prosinca 1903. godine u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu.

Izvor: Gradski muzej Križevci, inv. br. 5547/171.

hrvatskog putnika o doživljajima s putovanja Egiptom. Slična će predavanja tridesetih godina održavati Grga Novak.¹³

3. Gundrumovi putopisi s putovanja u Egipat (studen–prosinac 1902. godine)

Gundrum je u Egiptu boravio od 25. studenoga do 26. prosinca 1902. godine. Tamo je sudjelovao na 1. egipatskom medicinskom kongresu (od 18. do 24. pro-

sinca 1902. godine), ali i razgledavao zemlju. O tome je izvijestio u članku »Prvi egipatski medicinski kongres«, koji je objavio u *Liečničkom vijestniku*,¹⁴ te u članku »U Egiptu! Putopisna crta«, koji je u tri dijela objavio u časopisu *Hrvatski planinar*.¹⁵ Tri dijela članka »U Egiptu! Putopisna crta« Gundrum je 1905. godine otisnuo u zasebnoj knjižici naslovljenoj *U Egiptu. Putopisna crta*.¹⁶ Ta knjižica je 2003. godine, a povodom stogodišnjice izlaska originalnih tekstova, objavljena u prijevodu na engleski i arapski jezik.¹⁷

O svojim putovanjima po Egiptu Gundrum je vodio i dnevničke zapise. Oni se nalaze u rukopisima. Jednom od njih naslov je *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Križevaca u Kairo*,¹⁸ dok je drugom naslov *Moje putovanje u Egipat. Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo*.¹⁹ Zapise iz tih rukopisa Gundrum je preradio i objedinio u novi rukopis naslovljen *Moje putovanje po Egiptu*.²⁰

Dnevnički *Iz Križevaca u Kairo* te *Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo* sadrže više od 453 numerirane stranice²¹ i vjerojatno su nastali tijekom Gundrumova boravka u Egiptu. O tome svjedoče zapisi njegovih razgovora s putnicima koje je susreo tijekom putovanja parobrodom iz Trsta u Aleksandriju²² i tijekom krstarenja rijekom Nilom.²³ Te je razgovore vjerojatno odmah zapisao po sjećanju u svojoj brodskoj kabini te u svratištima/hotelima u kojima je odsjeo. Nakon povratka u Križevce vjerojatno je planirao objaviti veliku putopisnu knjigu o putovanju u Egipat, o čemu svjedoče ispravci, kraćenja i dotjerivanja originalnog teksta koji su prepisani u novi rukopis pod naslovom *Moje putovanje po Egiptu*. Međutim, zbog nemogućnosti pronalaženja odgovarajućeg izdavača, krajem 1905. godine objavio je tek knjižicu *U Egiptu. Putopisna crta*, čiji je tekst,

¹³ Mladen Tomorad, *Egipat u Hrvatskoj. Egipatske starine u hrvatskoj znanosti i kulturi* (Zagreb: Barbat, 2003), str. 121.

¹⁴ F.[ran] Gundrum, »Prvi egipatski medicinski kongres«, *Liečnički vijestnik* 25/3 (Zagreb, 1903), str. 94–101.

¹⁵ Fran S.[rečko] Gundrum-Oriovčanin, »U Egiptu! Putopisna crta«, *Hrvatski planinar: viestnik »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu* 6/7–8 (Zagreb, 1903), str. 49–51; Fran S.[rečko] Gundrum-Oriovčanin, »U Egiptu! Putopisna crta«, *Hrvatski planinar: viestnik »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu* 6/9–10 (Zagreb, 1903), str. 65–76; Fran S.[rečko] Gundrum-Oriovčanin, »U Egiptu! Putopisna crta«, *Hrvatski planinar: viestnik »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu* 6/11–12 (Zagreb, 1903), str. 84–92.

¹⁶ Fran S.[rečko] Gundrum Oriovčanin, *U Egiptu! Putopisna crta* (Zagreb: Tisak Antuna Scholza, 1905).

¹⁷ Fran S.[rečko] Gundrum, *In Egypt* (Križevci: Ogranak Matice hrvatske Križevci, 2003).

¹⁸ Fran Srećko Gundrum-Oriovčanin, *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Križevaca u Kairo*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe / Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Osobni arhivski fondovi: zbirke rukopisa i dokumentacijskoga gradiva 148. Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko, sig. 24, I/10.

¹⁹ Fran Srećko Gundrum-Oriovčanin, *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe / Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Osobni arhivski fondovi: zbirke rukopisa i dokumentacijskoga gradiva 148. Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko, sig. 24, I/10.

²⁰ Fran Srećko Gundrum-Oriovčanin, *Moje putovanje po Egiptu*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe / Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Osobni arhivski fondovi: zbirke rukopisa i dokumentacijskoga gradiva 148. Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko, sig. 30, II/53.

²¹ Nekoliko stranica numerirano je više puta istim brojem, pa je broj stranica u konačnici veći.

²² Gundrum-Oriovčanin, *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Križevaca u Kairo*, str. 4–23.

²³ Gundrum-Oriovčanin, *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo*, str. 234–453.

ponavljam, proizlazio iz članka »U Egiptu! Putopisna crta«, koji je tijekom druge polovice 1903. godine u tri dijela objavljen u časopisu *Hrvatski planinar*.

Rukopisni dnevnik sadrže detaljne opise egipatskih gradova i arheoloških lokaliteta koje je Gundrum posjetio, zatim zapažanja o običajima i svakodnevnom životu Egipćana na prijelazu s 19. u 20. stoljeće, kao i preglede povijesti, kulture te vjere starog Egipta. Svi ti elementi neprestano se isprepliću s osobnim zapažanjima i raznim dogodovštinama tijekom putovanja. Gundrumovi dnevnik iscrpni su izvori za istraživanja kulture putovanja na prijelazu s 19. u 20. stoljeća, a sadrže brojne sociološke, etnografske i antropološke podatke o životu Egipta tijekom britanske okupacije koja je započela 1882. godine. No, prikazuju i veliki interes za medicinu i liječenje raznih bolesti, a što je vidljivo iz Gundrumovih obilazaka bolnica i razgovora s lokalnim liječnicima koje je susretao tijekom putovanja, kao i liječenja bolesnika koje je susretao tijekom krstarenja Nilom. Zbog toga predstavljaju izuzetno vrijedne izvore za istraživanje povijesti medicine na prijelazu s 19. u 20. stoljeće.

Budući da je Gundrum bio svjedok nekolicine važnih povijesnih događaja, dio ovoga članka posvećen je i njima. Riječ je o otvaranju prve Asuanske brane (10. prosinca 1902. godine) te održavanju 1. egipatskog medicinskog kongresa. Gundrum je i jedan od prvih hrvatskih putnika koji je zabilježio originalni postav novootvorenog Egipatskog muzeja u Kairu (otvoren je 1902. godine). Egipatski muzej na trgu Tahir posjetio je dvaput: prvi put samostalno, a drugi put tijekom organiziranog posjeta (23. prosinca 1902. godine), kada je imao prilike upoznati slavne egiptologe (Gastona Masperoa, Emila Brugscha i Friedricha Wilhelma von Bissinga) te slušati njihova izlaganja o važnih egipatskim spomenicima izloženima u novootvorenom muzeju.²⁴

Tijekom akademske 2017./2018. godine na predmetima »Istraživačka skupina stare povijesti: Izvori grčke, rimske i egipatske povijesti« (nositelj: Mladen Tomorad) i »Istraživačka skupina povijesti 19. stoljeća« (nositelj: Kristina Milković), koje je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu pohađalo šestero studenata diplomskog studija povijesti, rukopisni su dnevnik

transkribirani, prepisani u MS Word i pripremljeni za daljnju obradu. Namjerava ih se analizirati i kritički obraditi te objaviti kao vrijedno svjedočanstvo Gundrumove velike erudicije i poznavanja egipatske povijesti te kulture. Do sada su detaljnije obrađeni tek neki aspekti neobjavljenih dnevnika. Ivana Funda tako je analizirala Gundrumovo putovanje od Križevaca do Aleksandrije tijekom kojeg su zabilježeni ophođenje s drugim putnicima i njihovi razgovori.²⁵ Mladen Tomorad je pak analizirao izvore koje je Gundrum mogao koristiti prilikom pisanja opisa arheoloških lokaliteta na području Tebe,²⁶ dok je Margareta Filipović-Srhoj analizirala Gundrumov opis otvaranja prve Asuanske brane te ga usporedila s novinskim člancima objavljenima sredinom prosinca 1902. godine u stranom tisku.²⁷

4. Struktura dnevnika *Moje putovanje u Egipat 1902. godine*

Putopisni dnevnik *Moje putovanje u Egipat 1902. godine* napisan je na 456 stranica s ponekad teško čitljivim rukopisom. Podijeljen je na dva dijela. Prvi dio naslovljen je *Od Križevaca u Kairo*, a drugi *Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo*. Prvi dio sadrži 233 rukom ispisane numerirane stranice (str. 1–233), a drugi dio 219 stranica (str. 234–453). Oba dijela sastoje se od manjih tematskih cjelina koje su ponekad posebno naznačene zasebnim podnaslovima.

Sadržaj prvog dijela rukopisa (*Od Križevaca u Kairo*):

1. Uvod. Putovanje od Križevaca do Trsta (str. 1–5);
2. *Na Habsburgu*²⁸ (str. 5–16);
3. *Brindisi* (str. 16–18);
4. Opis putovanja od Brindisija do Aleksandrije (str. 18–23);
5. *Aleksandrija* (str. 24–41);
6. *U Kairo* (str. 42–47);
7. *Kairo* (str. 47–61);
8. *Bazar* (str. 61–71);
9. *Esbekije* (str. 71–76);
10. *Džamija*²⁹ *Sultan Hasana* (str. 76–79);
11. *Citadela* (str. 79–83);
12. *Džamija Mohamed Alija* (str. 83–91);
13. *Josipov zdenac* (str. 91–93);
14. *Grobovi Mameluka* (str. 93);
15. *Grobovi Kalifa* (str. 93–96);
16. *Heliopolis* (str. 97–110);
17. *Čistioc cipela* (str. 111–115);
18. *Derviši kod piramide* (str. 116–120);

²⁴ Gundrum, »Prvi egipatski medicinski kongres«, str. 101.

²⁵ Ivana Funda, »Fran Gundrum Oriovčanin's Voyage from Križevci to Alexandria«, u: Mladen Tomorad (ed.), *Egypt and Austria XII. Egypt and the Orient: The Current Research* (Oxford: Archaeopress; Zagreb: Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb, 2020), str. 267–272.

²⁶ Mladen Tomorad, »Fran Srećko Gundrum Oriovčanin in Luxor (4th–7th December 1902): The search for key comparative narratives in his diary«, u: Tomorad (ed.), *Egypt and Austria XII. Egypt and the Orient: The Current Research*, str. 273–290.

²⁷ Margareta Filipović-Srhoj, »Gundrum's description of the construction and grand opening of the Old Aswan Dam in 1902«, u: Tomorad (ed.), *Egypt and Austria XII. Egypt and the Orient: The Current Research*, str. 291–298.

²⁸ Kurzivom ili kosim pismom označeni su originalni podnaslovi.

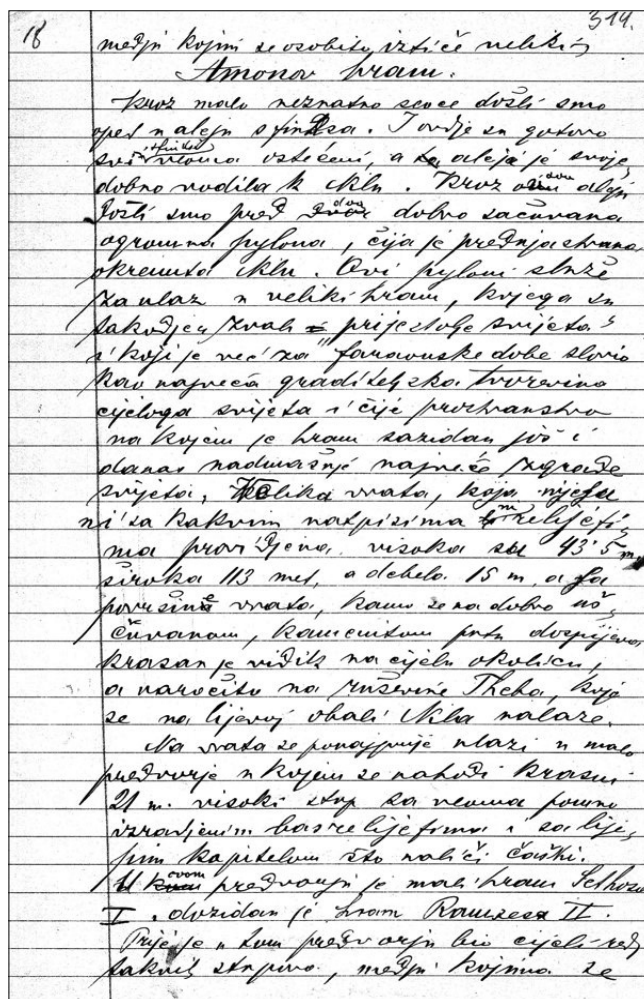
²⁹ Gundrum u rukopisu umjesto »džamija« piše »gamia«.

19. Otok Gezireh (str. 121–130); 20. El Azhar. Sveučilište u Kairu (str. 130–137); 21. Stari Kairo i otok Roda (str. 138–154); 22. Posjet piramidama u Gizeh (str. 155–186); 23. Memfis i Sakara (str. 187–208); 24. Ponovni posjet piramidama (str. 208–222³⁰); 25. Muzej egipatskih starina (str. 223–233).

Sadržaj drugog dijela rukopisa (Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo):

1. Pregled egipatske povijesti prema razdobljima i dinastijama (str. 234–239); 2. Ukrcavanje na parobrod »Nefert-Ari« i početak krstarenja Nilom (str. 240–247); 3. Bedrašem i Sakara (str. 248); 4. Meidum i Dahšur (str. 248–249); 5. El-Waste i regija Fajuma (str. 249–254); 6. Beni Suef (str. 254); 7. Nastavak krstarenja (str. 254–259); 8. Minje (str. 259); 9. Beni Hassan (str. 260–265); 10. Ruda (str. 265–267); 11. Tell el-Amarna (str. 267–268); 12. Nastavak krstarenja (str. 268–271); 13. Assiut (str. 271–281); 14. Nastavak krstarenja (281–284); 15. Sohag (str. 284); 16. Akhmim i Baliana (str. 285); 17. Dendera (str. 286–295); 18. Kena (str. 295–297); 19. Nagada i put prema Tebi (str. 297); 20. Luksor – detaljan opis pojedinih arheoloških lokaliteta drevne Tebe i modernog grada Luksora (str. 298–362); 21. Putovanje iz Luksora u Assuan na parobradu »Amenartas« (str. 362–365); 22. Esna (str. 365); 23. Edfu (str. 365–370); 24. Kom-Ombo (str. 371); 25. Assuan i njegova okolica (str. 372–386); 26. File (str. 386–397); 27. Nastavak obilaska okolice Asuana i otoka Elefantine (str. 397–404); 28. Nila, Nilometar i poplave (str. 404–416); 29. Izgradnja prve Asuanske brane (str. 416–418); 30. Izgled brane i otvaranje brane (str. 418–429); 31. Povratak u Asuan i njegov razgled (str. 429–446); 32. Povratak u Luksor (str. 446); 33. razgled Kom Ombo (str. 447–449); 34. Esna (str. 449–451); 35. Luksor i put željeznicom u Kairo (str. 451–453).

Sve sadržajno-tematske cjeline bogate su kulturno-povijesnim podacima i Gundrumovim razmišljanjima o viđenim spomenicima, susretima s drugim putnicima i opisima komunikacije s domaćim stanovništvom te njihovim običajima. Riječ je o jednom od najdetaljnijih hrvatskih putničkih dnevnika te čudi što je taj rukopis još uvijek neobjavljen i nezapažen. Gundrumov stil pisanja vrlo je čitak te prožet brojnim dosjetkama, zanimljivostima i stavovima. Na početku teksta Gundrum je, poput brojnih drugih putnika, zatečen drugačijom kulturom i brojnim Egipćanima, posebice djecom koja mole bakšiš od pristiglih putnika. Kako vrijeme odmiče, privikava se na arapsku kulturu te se njegove predrasude uglavnom više ne primjećuju u tekstu. Njegovi dojmovi viđenim vrlo su pozitivni i može se reći da je uživao u svojem jednomjesečnom putovanju Egiptom.

Slika 3. Stranica Gundrumova rukopisnog dnevnika: Fran Srećko Gundrum-Oriovčanin, *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo*.

Izvor: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe / Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Osobni arhivski fondovi: zbirke rukopisa i dokumentacijskoga gradiva 148. Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko, sig. 24, I/10.

5. Doprinos Fran Srećka Gundruma Oriovčanina razvoju egiptoloških istraživanja u Hrvatskoj

Prilikom pisanja putopisnog dnevnika zamjećuje se Gundrumova velika načitanost i poznavanje starovjekovne i moderne povijesti Egipta. U tekstu su tako detaljno zabilježeni i opisani važni povijesni događaji, vladavine pojedinih vladara, i to od drevnih faraona do suvreme-

³⁰ U ovom dijelu rukopisa stranice su tri puta numerirane brojem 209.

nih paša i *khediva* koji vladaju Egiptom od početka 19. stoljeća. Istaknuta je modernizacija Egipta u razdoblju od Muhameda Alija do njegovih nasljednika koji postavljaju temelje suvremene ekonomije, proizvodnje pamuka, izgradnje Sueskog kanala i Asuanske brane, elektrifikacije zemlje, izgradnje kanala, kao i izgradnje jedne od najvećih željezničkih i telegrafskih mreža u 19. stoljeću.³¹ Upravo ti dijelovi teksta vrlo su važni jer Gundrumov tekst, koji on piše kao svjedok događaja, predstavlja vrlo važan izvor za svakog istraživača povijesti Egipta tijekom 19. i početkom 20. stoljeća. Budući da Gundrum detaljno opisuje arheološka nalazišta, brojne drevne gradove, vladare i njihovu povijest, o njemu možemo govoriti kao o prvom hrvatskom istraživaču koji, usprkos tome što je amaterski povjesničar i arheolog, piše prvo hrvatsko djelo o staroeegipatskoj povijesti.

Do Gundrumova vremena jedino je Šime Ljubić (1822–1896), ravnatelj Arheološkog odjela Narodnog muzeja u Zagrebu, 1887. godine napisao jedan kratak članak o bogu Harpokratu i helenističkom širenju egipatske religije Sredozemljem³² te napravio tri popisa egipatskih spomenika u Narodnom muzeju u Zagrebu.³³ Kada je na Sveučilištu u Zagrebu 1874. godine osnovana Katedra za opću povijest, na njoj su od tada do početka 20. stoljeća djelovali Natko Nodilo (1834–1912), Vjekoslav Klaić (1849–1928) i Gavro Manojlović (1856–1938).³⁴ Od njih trojice jedini se Gavro Manojlović profesionalno bavio poviješću starog Istoka, ali njegova knjiga *Povijest Staroga Orijenta* objavljena je tek dvadesetih godina 20. stoljeća.³⁵ Na temelju dosadašnjih istraživanja rukopisne građe Frana Gundruma dolazimo do drugačijih spoznaja o razvoju egiptoloških studija u Hrvatskoj,³⁶ pa i šire.

Iz svega izrečenog vidljiva je velika Gundrumova uloga u promociji istraživanja i u njihovu javnom predstavljanju, te njegova velika kolekcionarska djelatnost. Sve do početka tridesetih godina 20. stoljeća i djelovanja Grge Novaka³⁷ neće se pojaviti nijedna osoba koja bi pisala i javno prezentirala staroeegipatsku kulturnu baštinu te svojim istraživačkim putovanjima imala neposredan dodir s Egiptom. Upravo zbog toga Frana Srećka Gundruma Oriovčanina treba smatrati pionirima hrvatskih egiptoloških znanosti.

6. Popis citirane literature

6.1. Rukopisna građa

Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko. 1902. *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Križevaca u Kairo*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe / Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Osobni arhivski fondovi: zbirke rukopisa i dokumentacijskoga gradiva 148. Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko, sig. 24, I/10.

Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko. 1902. *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe / Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Osobni arhivski fondovi: zbirke rukopisa i dokumentacijskoga gradiva 148. Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko, sig. 24, I/10.

Gundrum-Oriovčanin, Fran Srećko. 1903? *Moje putovanje po Egiptu*, Zavod za povijest hrvatske književ-

³¹ O modernizaciji Egipta u 19. stoljeću detaljnije vidi, primjerice, u: Khaled Fahmy, »The era of Muhammad 'Ali Pasha, 1805–1848«, u: M.[artin] W.[illiam] Daly (ed.), *The Cambridge History of Egypt. Volume 2. Modern Egypt, from 1517 to the End of the Twentieth Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), str. 139–179; F.[rederick] Robert Hunter, »Egypt under the successors of Muhammad 'Ali«, u: Daly (ed.), *The Cambridge History of Egypt. Volume 2. Modern Egypt, from 1517 to the End of the Twentieth Century*, str. 180–197; M.[artin] W.[illiam] Daly, »The British occupation, 1882–1922«, u: Daly (ed.), *The Cambridge History of Egypt. Volume 2. Modern Egypt, from 1517 to the End of the Twentieth Century*, str. 239–251.

³² S. [Šime] Ljubić, »Harpocrates«, *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* 9/2 (Zagreb, 1887), str. 33–36.

³³ S. [Šime] Ljubić, »Sbirke Narodnoga zemaljskoga muzeja. I. Arheološki razdjel. A. Kollerova egipatska sbirka«, *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu* 1 (Zagreb, 1871), str. 27–54; Sime [Šime] Ljubić (uredio), *Popis Arheološkoga odjela Narodnog zemaljskog muzeja u Zagrebu. Odsjek I. Svezak I. Egipatska sbirka – Predhistorička sbirka* (Zagreb: Tiskarski i litografski zavod C. Albrechta, 1889); Sime [Šime] Ljubić (uredio), *Popis Arheološkoga odjela Narodnog zemaljskog muzeja u Zagrebu. Odsjek II. Svezak I. Numismatička sbirka od najstarije dobe do cara Dioklecijana* (Zagreb: Tiskarski i litografski zavod C. Albrechta, 1890).

³⁴ Detaljnije vidi u: Mladen Tomorad, »Sveučilišna nastava povijesti starog Egipta u Hrvatskoj (1874.–2015.): povijest i mogućnosti razvoja«, u: Damir Agić i Branimir Janković (uredili), *Sveučilišna nastava povijesti u Hrvatskoj: tradicija, današnje stanje i perspektive* (Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti / Društvo za hrvatsku povjesnicu, 2018), str. 251–261.

³⁵ Gavro Manojlović, *Povijest Staroga Orijenta* (Zagreb: Matica hrvatska, 1923). Detaljnije vidi u: Tomorad, *Egipat u Hrvatskoj. Egipatske starine u hrvatskoj znanosti i kulturi*, str. 108–115.

³⁶ O razvoju egiptologije u Hrvatskoj detaljnije vidi u: Tomorad, *Egipat u Hrvatskoj. Egipatske starine u hrvatskoj znanosti i kulturi*; Mladen Tomorad, *Staroeegipatska civilizacija*, sv. 2. *Uvod u egiptološke studije* (Zagreb: Hrvatski studiji, 2017), str. 35–41.

³⁷ Detaljnije vidi u: Tomorad, *Egipat u Hrvatskoj. Egipatske starine u hrvatskoj znanosti i kulturi*, str. 115–122.

nosti, kazališta i glazbe / Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Osobni arhivski fondovi: zbirke rukopisa i dokumentacijskoga gradiva 148. Gundrum-Oriovčanin, Fran Srečko, sig. 30, II/53.

6.2. Ostala citirana literatura

- Daly, M.[artin] W.[illiam]. 1998. »The British occupation, 1882–1922«, u: M.[artin] W.[illiam] Daly (ed.), *The Cambridge History of Egypt. Volume 2. Modern Egypt, from 1517 to the End of the Twentieth Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), str. 239–251.
- Fahmy, Khaled. 1998. »The era of Muhammad ‘Ali Pasha, 1805–1848«, u: M.[artin] W.[illiam] Daly (ed.), *The Cambridge History of Egypt. Volume 2. Modern Egypt, from 1517 to the End of the Twentieth Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), str. 139–179.
- Filipović-Srhom, Margareta. 2020. »Gundrum’s description of the construction and grand opening of the Old Aswan Dam in 1902«, u: Mladen Tomorad (ed.), *Egypt and Austria XII. Egypt and the Orient: The Current Research* (Oxford: Archaeopress; Zagreb: Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb, 2020), str. 291–298.
- Funda, Ivana. 2020. »Fran Gundrum Oriovčanin’s Voyage from Križevci to Alexandria«, u: Mladen Tomorad (ed.), *Egypt and Austria XII. Egypt and the Orient: The Current Research* (Oxford: Archaeopress; Zagreb: Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb, 2020), str. 267–272.
- Gundrum, F.[ran]. 1903. »Prvi egipatski medicinski kongres«, *Liečnički viestnik* 25/3 (Zagreb, 1903), str. 94–101.
- Gundrum-Oriovčanin, Fran S.[rečko]. 1903. »U Egiptu! Putopisna crta«, *Hrvatski planinar: viestnik »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu* 6/7–8 (Zagreb, 1903), str. 49–51.
- Gundrum-Oriovčanin, Fran S.[rečko]. 1903. »U Egiptu! Putopisna crta«, *Hrvatski planinar: viestnik »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu* 6/9–10 (Zagreb, 1903), str. 65–76.
- Gundrum-Oriovčanin, Fran S.[rečko]. 1903. »U Egiptu! Putopisna crta«, *Hrvatski planinar: viestnik »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu* 6/11–12 (Zagreb, 1903), str. 84–92.
- Gundrum, Fran S.[rečko]. 2003. *In Egypt* (Križevci: Ogranak Matice hrvatske Križevci, 2003).
- Hunter, F.[rederick] Robert. 1998. »Egypt under the successors of Muhammad ‘Ali«, u: M.[artin] W.[illiam] Daly (ed.), *The Cambridge History of Egypt. Volume 2. Modern Egypt, from 1517 to the End of the Twentieth Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), str. 180–197.
- Husinec, Franjo. 2001. *Fran Gundrum Oriovčanin. Gradski fizik u Križevcima* (Križevci: Matica hrvatska Križevci, 2001).
- Kolar-Dimitrijević, Mira. 2014. »Kako je Antun Gustav Matoš vidio Križevce 1910. godine. U spomen 100. godišnjice smrti 2014. godine«, *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci* 16 (Križevci, 2014), str. 7–24.
- Ljubić, S. [Šime]. 1871. »Sbirke Narodnoga zemaljskoga muzeja. I. Arkeologički razdjel. A. Kollerova egipatska sbirka«, *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu* 1 (Zagreb, 1871), str. 27–54.
- Ljubić, S. [Šime]. 1887. »Harpocrates«, *Viestnik Hrvatskoga arkeologičkoga društva* 9/2 (Zagreb, 1887), str. 33–36.
- Ljubić, Sime [Šime] (uredio). 1889. *Popis Arkeologičkoga odjela Nar.[odnog] zem.[aljskog] muzeja u Zagrebu. Odsjek I. Svezak I. Egipatska sbirka – Predhistorička sbirka* (Zagreb: Tiskarski i litografski zavod C. Albrechta, 1889).
- Ljubić, Sime [Šime] (uredio). 1890. *Popis Arkeologičkoga odjela Nar.[odnog] zem.[aljskog] muzeja u Zagrebu. Odsjek II. Svezak I. Numismatička sbirka od najstarije dobe do cara Dioklecijana* (Zagreb: Tiskarski i litografski zavod C. Albrechta, 1890).
- Manojlović, Gavro. 1923. *Povijest Staroga Orijenta* (Zagreb: Matica hrvatska, 1923).
- Matoš, Antun Gustav. 1909. »Iz knjiga i novina«, *Hrvatsko pravo: novine Starčevićeve Hrvatske stranke prava* 15 (Zagreb, 1909), broj 3974 (18. veljače 1909), str. 3.
- Matoš, Antun Gustav. 1910. »Oko Križevaca«, *Hrvatska sloboda* 3 (Zagreb, 1910), brojevi 239, 240 i 242 (Zagreb, 21., 22. i 25. listopada 1910).
- Mirnik, Ivan. 2016. *Sylloge Nummorum Graecorum Croatia. Zagreb. The Archaeological Museum Numismatic Collection. Vol. VIII. Aegyptus. Ptolemaei – Roman Provincial Coinage* (Zagreb: Archaeological Museum in Zagreb, 2016).
- Tomorad, Mladen. 2003. *Egipat u Hrvatskoj. Egipatske starine u hrvatskoj znanosti i kulturi* (Zagreb: Barbat, 2003).
- Tomorad, Mladen. 2017. *Staroegipatska civilizacija, sv. 2. Uvod u egiptološke studije* (Zagreb: Hrvatski studiji, 2017).
- Tomorad, Mladen. 2018. »Fran Gundrum Oriovčanin (1856-1919) and his Voyage to Egypt During November and December 1902«, u: Ernst Czerny

(ed.), *Egypt and Austria XI. In Search of the Orient* (Krakow: Egypt and Austria - Kunsthistorisches Museum Wien, 2018), str. 313–335.

Tomorad, Mladen. 2018. »Sveučilišna nastava povijesti starog Egipta u Hrvatskoj (1874.-2015.): povijest i mogućnosti razvoja«, u: Damir Agičić i Branimir Janković (uredili), *Sveučilišna nastava povijesti u Hrvatskoj: tradicija, današnje stanje i perspektive* (Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti / Društvo za hrvatsku povjesnicu, 2018), str. 251–261.

Tomorad, Mladen. 2019. »Fran Gundrum Oriovčanin in Egypt at the End of 1902«, u: Mladen Tomorad (ed.), *Egypt in Croatia. Croatian fascination with ancient Egypt from antiquity to modern times* (Oxford: Archaeopress, 2019), str. 118–128.

Tomorad, Mladen. 2020. »Fran Srećko Gundrum Oriovčanin in Luxor (4th–7th December 1902): The search for key comparative narratives in his diary«, u: Mladen Tomorad (ed.), *Egypt and Austria XII. Egypt and the Orient: The Current Research* (Oxford: Archaeopress; Zagreb: Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb, 2020), str. 273–290.

Fran Srećko Gundrum of Oriovac and His Contribution to the Egyptology Research in Croatia

Summary

Fran Srećko Gundrum of Oriovac was a renowned Croatian scientist, doctor, writer, amateur archaeologist, historian and a collector. He was born in Oriovac in 1856 and died in Križevci in 1919. From 1894 until the end of his life, he lived in Križevci, where he was a professor of “Hygiene” at the Agricultural College and the director of the local hospital. He was also a skilled travel writer, who left numerous testimonies of his travels through Croatia, the Mediterranean (Egypt, Tangier, Morocco, Turkey) and European countries (Bulgaria, Greece, Italy, Spain, Portugal, Denmark, Sweden and Norway). He published records of his travels in the journals *Hrvatski planinar*, *Prosvjeta*, *Hrvatska*, *Obzor* and *Liečnički viestnik*.

Gundrum’s merits for the development of Croatian Egyptology have not been evaluated until recently. He is known to have resided in Egypt during November and December of 1902, attending The First Egyptian Medical Congress. Upon returning to Croatia, he wrote travel reports, which were published during 1903. In 1905, he published a booklet *U Egiptu. Putopisna crta (In Egypt: travel sketch)* that was translated into English and Arabic in 2003.

During his stay in Egypt, Gundrum kept diary entries. Those are found in manuscripts. One of those is titled *Moje putovanje u Egipat 1902. godine. Iz Križevaca u Kairo (My Journey to Egypt in 1902. From Križevci to Cairo)* while the other one carries the title *Moje putovanje u Egipat. Iz Kaira u Gornji Egipat i natrag u Kairo (My Journey to Egypt. From Cairo to Upper Egypt and Back to Cairo)*. In those, he detailed the history and culture of ancient Egypt, its monuments and sites, as well as the appearance of the then newly opened Egyptian museum in Cairo.

This article presents Gundrum’s contribution to the development of Croatian Egyptology. The contribution is based on his surviving works (published articles and unpublished diaries from the travels in Egypt), as well as his collecting activities.

Keywords: Fran Srećko Gundrum from Oriovac, Egypt, travelogues, articles, Egyptology, Croatia, collecting